

VARIETATS GEOGRÀFIQUES I POLÍTQUES EDITORIALS EN LA TRADUCCIÓ AL CATALÀ. UNA MIRADA SOBRE L'ESPAI COMUNICACIONAL CATALÀ¹

Àlvaro Calero Pons*

Resum

La llengua i la cultura catalanes s'han vist exposades, particularment durant els darrers anys, a forces exògenes que fragmenten llur percepció col·lectiva, la seva sociòsfera, dins el marc d'un procés d'aculturació. Davant d'algunes veus que afirmen que els llibres en una varietat geogràfica determinada del català no es comercialitzen gaire bé en altres territoris, aquest estudi mira d'avaluar, de manera aproximada, qualitativa i no quantitativa, els efectes que això té en la percepció dels parlants i dels agents implicats en la traducció editorial: traductors, correctors, editors, llibreters i lectors. Això ens permetrà dilucidar com ajuda aquest sector a normalitzar la varietat estàndard del català, així com el model lingüístic que s'està consolidant per a l'esdevenidor.

Paraules clau: traducció editorial; varietats geogràfiques; estandardització; normalització lingüística; multitraducció.

GEOGRAPHIC VARIETIES AND PUBLISHING POLICIES ON TRANSLATIONS INTO CATALAN: A GLANCE AT THE CATALAN-LANGUAGE COMMUNICATIONS SPACE

Abstract

Particularly in recent years, Catalan language and culture have been exposed to exogenous forces that fragment their collective perception, their sociosphere, within the framework of a process of acculturation. With some voices asserting that books in a given geographical variety of Catalan do not have much commercial success in other territories, this study attempts to evaluate, approximately —qualitatively and not quantitatively—, the effects that this has on the perception of the speakers and the agents involved in translation for publishing houses: translators, proofreaders, editors, booksellers and readers. This will allow us to elucidate how this sector helps to normalize the standard variety of Catalan, along with the language model that is becoming consolidated for the future.

Keywords: translation for publishing houses; geographical varieties; standardization; language normalization; multitranslation.

¹ Aquest article s'ha elaborat dins el marc d'una tesi doctoral en curs, sota la tutela i direcció de la professora Rosa Calafat Vila, de la Universitat de les Illes Balears, gràcies a una beca predoctoral concedida per aquesta institució, i en règim de cotutela internacional amb la Universitat de Poitiers.

* Àlvaro Calero Pons, Universitat de les Illes Balears, alvaro.calero@uib.cat

Article rebut el 26.04.2016. Avaluació cega: 05.09.2016. Data d'acceptació de la versió final: 12.10.2016.

Citació recomanada: CALERO PONS, Àlvaro. «Varietats geogràfiques i polítiques editorials en la traducció al català. Una mirada sobre l'espai comunicacional català», *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, núm. 66, 2016, pàg. 62-84, DOI: [10.2436/rld.i66.2016.2824](https://doi.org/10.2436/rld.i66.2016.2824).

Sumari

- 1 Introducció
- 2 El fenomen de les multitraduïcions al català
- 3 La planificació ecolingüística aplicada a la traducció. Una eina contra l'anomenat *català fàcil*?
- 4 La metodologia: les enquestes en els estudis de traducció
- 5 Resultats dels qüestionaris
 - 5.1 Traductors
 - 5.2 Correctors
 - 5.3 Editors
 - 5.4 Llibreters
 - 5.5 Lectors
- 6 Anàlisi comparativa dels resultats dels qüestionaris
- 7 Conclusions
- 8 Referències bibliogràfiques

1 Introducció

Nombrosos investigadors han assenyalat la variació lingüística geogràfica com un dels principals problemes de la traducció catalana. En el cas de la traducció al català, en moltes ocasions, quan tenim un text de partida (TP) neutre, en lloc de recórrer a la varietat estàndard, intentant que aquesta sigui comuna i inclusiva de tots els Països Catalans, en elaborar el text d'arribada (TA), hom recorre a alguna de les varietats subestàndard que funcionen de manera paral·lela i només dins els àmbits de les comunitats autònomes espanyoles, com veiem en Castellanos (2003) i Perujo (2006), qui apunten la necessitat d'un estudi sobre aquesta problemàtica.

Paradoxalment, s'han estudiat moltes estratègies per a traduir la variació lingüística del TP, ja que tradicionalment s'ha tendit a suprimir-la i a elaborar un TA més aviat neutre o estandarditzat; però hi ha molts pocs estudis sobre el fenomen invers. Les decisions dels traductors i dels editors portaran el procés d'estandardització per uns camins o uns altres, ja que, segons el mateix Castellanos (2003: 48): «la norma lingüística esdevé més inflexible en situacions de resistència».

Hi ha editors que afirmen que els llibres editats en un territori no es publiciten ni es venen bé en un altre. Vicent Olmos (2006: 90), editor, titlla de mite que els llibres valencians no siguin distribuïts ni publicitats al Principat de Catalunya, però també es demana què passa a l'inrevés, així com amb els llibres editats a les Illes Balears. Afirmar que la indústria valenciana [i la balear], molt més endarrerides, tenen llur mercat natural també al Principat, i que les polítiques de la Generalitat Valenciana perjudiquen el mercat del llibre al País Valencià, ja que aquesta indústria ha retrocedit prou durant els darrers anys respecte a la del Principat. En la mateixa línia, s'ha expressat més recentment Gonçal López-Pampló, nou director literari d'Edicions Bromera, quan manifesta la voluntat de la seva editorial de ser més present al Principat, ja que assegura que el lector culte respon a un mateix perfil al conjunt dels Països Catalans (Serra, 2014).

Constatada la disparitat d'opinions en aquesta situació, em proposo realitzar un estudi per analitzar, mitjançant enquestes, quina acollida tenen al Principat les traduccions de llibres publicades per editorials valencianes i balears, i viceversa. Així, m'agradaria veure fins a quin punt la variació lingüística en català és un factor decisiu a l'hora de traduir, si afavoreix un mercat d'àmbit local en perjudici del mercat global català i fins a quin punt es tendeix a l'estandardització, així com a quin tipus d'estàndard. L'estudi servirà, en part, per comprovar si els criteris lingüístics de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL) influeixen en el mercat, o si queda com una normativa més local per a l'àmbit administratiu valencià. Per exemple, Jaume Pérez Montaner (2002: sn), president de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (AELC), en l'*Informe sobre la llengua i els escriptors al País Valencià*, denuncia «el progressiu condicionament de les activitats editorials, mitjançant la censura dels continguts, les rebaixes ortogràfiques per a percebre subvencions o el suport públic a canvi d'assumir les polítiques perverses de l'Administració».

Les enquestes van dirigides als traductors, editors, correctors, llibreters i lectors dels Països Catalans. Això em permetrà, d'una banda, analitzar les actituds que aquests agents tenen enfront de les varietats lingüístiques catalanes i, d'altra banda, esbossar una visió panoràmica de com funciona el mercat de la traducció al català, tot centrant-me particularment en la traducció de la literatura infantil i juvenil (LIJ).

2 El fenomen de les multitraduïcions al català

De vegades, els arguments de l'«això es diu» o de l'«ara es parla així» persegueixen la multitraduïció, que Cabeza (2010: 219) defineix com:

[...] el fenomen pel qual un mateix producte, originalment en una llengua de partida, té diverses versions en una llengua d'arribada que es caracteritzen per estar escrites en diferents modalitats estàndard, ja siga perquè se n'han fet dos traduccions directes des de la llengua original o perquè s'ha adaptat la primera traducció d'un estàndard a un altre.

En l'article en què Cabeza (2010) tracta de la multitraduïció de *Harry Potter and the Philosopher's Stone* al català, parla de l'«estàndard català» i de l'«estàndard valencià». Considero arriscat denominar *estàndard* una varietat que no es basi pas en el concepte de *comunitat lingüística*, i que per tant no l'englobi pas tota, particularment quan aquesta comunitat constitueix un espai comunicacional, vegeu Biliboni (2005). Aquest autor (1997: 21-22) defineix *llengua estàndard* com «una varietat lingüística ben definida (codificada) i acceptada per tota la *comunitat lingüística* com a norma *general* i model *comú* de referència. Aquesta llengua *comuna, general i supradialectal*, és la que es denomina actualment llengua estàndard» (la cursiva

és meva). Per *supradialectal* entenem que venç el localisme i que considera com a comunes totes les formes genuïnes de la llengua, vinguin d'on vinguin, amb la selecció posterior que comporta, més que no pas l'ús de formes excessivament artificioses o abstractes. Alguns intenten comparar aquesta situació de subordinació lingüística amb la multitraduïció i el *multidoblatge* que es realitza també en altres llengües, com en espanyol o en portuguès o, en menor mesura, en francès. Pel que fa a això, Bibiloni (2002: 22) diu que:

Espanya i l'Argentina, malgrat els contactes que hi pugui haver entre els dos països, són més dues xarxes d'interacció social separades que no pas una sola xarxa compacta, cosa que no ocorre amb les diferents regions de la península Ibèrica hispanoparlant. Per això, malgrat el fet de compartir una llengua històrica, a l'Argentina i a Espanya hi ha dos estàndards diferents, i un de sol a la península Ibèrica. Això vol dir, per exemple, que un film originalment en anglès requerirà dos doblatges diferents, un per a Espanya i un altre per a l'Argentina (o una àrea superior) mentre que ningú no s'imagina un doblatge per a Castella i un altre per a Andalusia.

Hi ha qui fa de la problemàtica la causa, i diu que atès que els Països Catalans no funcionen normalment amb un únic estàndard en català, no constituïrien cap xarxa d'interacció social compacta. Emperò, les persones que utilitzen ara l'estàndard català, ara l'estàndard espanyol, són sovint les mateixes, per mor de la bilingüïtzació. Per la qual cosa, o són un espai comunicacional, o no ho són pas, car aquesta condició no muda constantment. Per tant, si en alguns casos funcionen com una xarxa d'interacció social compacta, és perquè ho són, i de fet així es comporten sempre que facin servir l'estàndard espanyol, que és la varietat lingüística que funciona avui com a estàndard als Països Catalans. Siga com siga, a mesura que hom vulgui normalitzar el català, caldrà revertir aquesta situació amb l'estàndard català i fer d'aquest la varietat vehicular i no marcada.

Allò que Cabeza denomina «estàndard català», doncs, tot referint-se, s'entén, al Principat de Catalunya, també va funcionar com a estàndard a la resta dels Països Catalans, i fóra necessari avaluar-hi l'impacte. La multitraduïció només es va donar que al País Valencià, on el nombre de vendes va ser molt menor, i només en els dos primers volums de la saga. Cabeza (2010: 227) atribueix aquest fenomen, principalment, a les varietats geogràfiques:

Creiem que l'ecosistema lingüístic és un dels que juguen un paper més important en el fenomen de la multitraduïció. Trobem que això és així perquè si la nostra llengua no tinguera una sèrie de característiques lingüístiques que permeteren la multitraduïció, simplement aquest fenomen no existiria.

Emperò, aquest fenomen té a veure amb el grau de fragmentació de la percepció de la societat catalana, i no pas amb les característiques de la llengua —vegeu Llanas (2010: 77)—, ja que les varietats geogràfiques existeixen en totes les llengües, i no són només un tret distintiu de la catalana que, a més, dins el *continuum* romànic, és de les quals presenta una dialectalització menys acusada.

Pel que fa a la *LII*, García de Toro i Marco (2010: 169) apunten que, entre totes les traduccions que es fan al català, el 25 % es fan al subestàndard valencià. Així doncs, la multitraduïció o l'adaptació de traduccions que ja existeixen en la llengua catalana són més freqüents en la *LII* que en la literatura d'adults. Tot i que no hi ha cap dubte sobre la necessitat de simplificar una mica més els textos dirigits a un públic infantil i juvenil per atreure'ls al món de la lectura, també se sap que aquesta literatura compleix una funció didàctica molt important. Per tant, dintre les necessitats del seu públic, també hem d'intentar familiaritzar-lo amb certs vocables d'altres varietats geogràfiques, potenciar la percepció comuna, la psicofèria i la sociofèria col·lectiva, no fragmentada. Potser així ja no es percebria com a necessària la multitraduïció. De fet, quan s'adapta una obra de *LII* d'una varietat a una altra, caldria analitzar si aquesta adaptació inclou més o menys hispanismes que l'original, i també fóra bo analitzar si per «llenguatge simple» s'entén «llenguatge paral·lel i calcat de l'espanyol».

3 La planificació ecolingüística aplicada a la traducció. Una eina contra l'anomenat *català fàcil*?

La subordinació lingüística del català es manifesta, principalment, en el grau i en la direccionalitat de la interferència lingüística. L'entrada massiva d'hispanismes n'és només una mostra, també ho és la pèrdua d'unitats fraseològiques pròpies en pro d'un calc de les espanyoles. En aquest sentit, un traductor ha de ser extremadament caut i conscient d'aquesta realitat, ja que, en importar productes culturals de què després

gauran els receptors catalanoparlants, podria estar consolidant aquests hispanismes, i ja no sols quan es tradueix de l'espanyol. Vet ací com il·lustra aquesta problemàtica Calafat (2010: 46):

Si a la locució catalana *anar-se'n a porgar fum* li equival, més o menys, *enviar a freír espàrragos*, aquesta equivalència comunicativa no deixa de ser res més que això: la representació d'un dels tres nivells que té el llenguatge. Cadascuna d'aquestes dues expressions ens porta a observacions de la realitat diferents. Si, d'aquesta locució espanyola, en faig una traducció literal al català i en dic *Vés-te'n a fregir espàrrecs*, hauré comunicat una idea, emperò de cap manera aquesta haurà estat culturalment catalana.

4 La metodologia: les enquestes en els estudis de traducció

Quant a la terminologia, segons expliquen Langdrige i Hagger-Johnson (2009: 88; cit. Saldanha i O'Brien, 2013: 150-151), *qüestionari* fa referència al formulari mentre que *enquesta* fa referència a un tipus d'estudi en què s'utilitzen qüestionaris com a element principal. Així doncs, en la part inicial d'aquests qüestionaris, s'inclouen una sèrie d'ítems per obtenir dades sobre els enquestats sense que els identifiquin, atès que són anònims. Segons exposen Saldanha i O'Brien (2013: 162), això facilita llur sinceritat, cosa que resulta molt important quan avaluem actituds, opinions i comportaments relatius a un tema tan delicat, vist que resulta molt proper i personal a tots els enquestats. Trobareu el model del qüestionari dirigit als traductors en els annexos, a partir del qual he elaborat els altres qüestionaris.

Així doncs, m'he centrat en el mesurament d'actituds (Cea d'Ancona, 2004: 205-206) afectives, cognitives i comportamentals o conductuals. Les afectives són les que controlen el nivell de grat o de desgrat de la persona envers l'objecte d'actitud. Les cognitives o de creences envers un objecte suggereixen, al seu torn, dues dimensions addicionals: d'una banda, l'especialitat o generalitat de l'actitud i, de l'altra, el grau de diferenciació de les creences. La comportamental o conductual determina com es comporta la persona en relació amb els altres dos components de l'actitud.

Seguint la terminologia del manual de Cea d'Ancona, he elaborat qüestionaris autoadministrats, amb preguntes tancades, també anomenades precodificades o de resposta fixa, tot deixant l'opció de pregunta oberta a les qüestions que podien ser més susceptibles o delicades. Al principi, només es va incloure una resposta oberta en forma de comentari al final del qüestionari, perquè cada enquestat hi afegís dades que s'haguessin passat per alt. No obstant això, després de tenir les primeres reaccions als qüestionaris, vaig decidir modificar-los i incloure-hi alguna opció més de resposta oberta pel que fa als ítems més conflictius, ja que alguns enquestats van manifestar que alguns ítems no contenien pas l'opció que desitjaven respondre. En modificar-los i tornar a enviar-los, es van incrementar el nombre de respostes en alguns casos, com veiem en la graella que hi ha a continuació, i vam rebre també algun comentari de felicitació per haver millorat el qüestionari.

	Primer qüestionari	Qüestionari reelaborat
Traductors	19	27
Correctors	27	12
Editors	13	11
Libreters	6	6
Lectors	0	42

En relació amb les preguntes de tipus tancat, que en constitueixen la major part, hi ha una secció en què es responen segons l'escala de Likert (la part final) i les altres contenen diverses opcions de resposta múltiple, entre les quals algunes són d'elecció múltiple i d'altres, excloents —amb només una opció de resposta—, segons la susceptibilitat del que hom vulgui investigar.

Kuznik, Hurtado i Espinal (2010) expliquen que, en les enquestes de tipus social, dins els estudis de traducció, les tècniques de mostreig que s'apliquen són de tipus teòric, exploratori, però no probabilístic. Així doncs, vista la dificultat que assenyalen aquestes investigadores per realitzar, en traductologia, estudis mitjançant enquestes de tipus probabilístic, és a dir, sobre un cens determinat, els resultats obtinguts no podran ser gaire representatius. Per això, aquestes enquestes són una aproximació qualitativa, i no quantitativa, al tractament de les varietats geogràfiques de la llengua catalana per part dels agents implicats en la traducció, de vocació exploratòria i no representativa estadísticament.

Quant als criteris per a l'elaboració del mostrari, vista la falta de cens, he estat sistemàtic. Els traductors s'han seleccionat mitjançant una recerca d'aquells qui oferien el català com a llengua d'arribada, principalment dins l'àmbit literari i humanístic, que es troben en les llistes d'associats d'organitzacions com Xarxa (Xarxa de Traductors i Intèrprets de la Comunitat Valenciana), APTIC (Associació Professional de Traductors i Intèrprets de Catalunya), ASETRAD (Asociación Española de Traductores, Correctores e Intèrpretes) i ACE Traductores, i se'ls ha enviat el qüestionari pertinent individualment al correu electrònic.

La mateixa cosa s'ha fet per als correctors, segons els qui oferien serveis de correcció al català en les associacions anteriors, a més d'UNICO (Unión de Correctores). Els qüestionaris per a editors es van enviar, també de forma individualitzada, a totes les editorials especialitzades en l'edició en català, que apareixen en la llista de l'Associació d'Editors en Llengua Catalana (AELC) i en l'Associació d'Editors del País Valencià (AEPV); algunes editorials apareixen repetides en les dues associacions i, en qualsevol cas, entre aquestes dues associacions s'agrupen les principals editorials en llengua catalana de tots els Països Catalans; la casa editorial va distribuir els qüestionaris als editors que va considerar convenients, especialment de l'àrea de literatura. Per als llibreters, se'ls va enviar el qüestionari de manera individualitzada, per correu electrònic, a totes les llibreries que disposaven d'una adreça electrònica pública i que apareixien en les llistes d'agremiats del Gremi de Llibreters del País Valencià (GLPV), de Llibres valencians, de Llibres de Mallorca, així com en altres llistes públiques de planes web sobre llibreries a l'Alguer, a Menorca, a Eivissa i a la Catalunya del Nord.

Finalment, per als cercles de lectors, es va enviar el qüestionari corresponent per correu electrònic a cadascuna de les biblioteques públiques del Principat de Catalunya i de les Illes Balears, ja que són les que ho solen gestionar i llurs llistes són públiques en Internet. No vaig poder pas localitzar els cercles de lectors als altres territoris. Atès que les biblioteques públiques valencianes no disposen de cap llista a Internet amb totes llurs adreces electròniques, vaig contactar amb el responsable que gestiona totes les biblioteques públiques del País Valencià, a fi que enviés els qüestionaris a totes les biblioteques mitjançant les llistes de distribució internes, però això no va ser pas possible, i per tant no disposem de cap d'aquestes dades.

5 Resultats dels qüestionaris

Trobareu els resultats desglossats segons el grup agent avaluat, ja que els qüestionaris estaven adaptats a cadascun d'ells. Les dades globals de participació són les següents:

	Enviats	Respostes	%
Traductors	327	27	8,3
Correctors	258	12	4,7
Editors	148	11	7,4
Llibreters	119	6	5
Biblioteques-lectors	362	42	-
Mitjana	242,8	19,6	6,4

5.1 Traductors

Dels 27 enquestats, la majoria es localitzen al Principat de Catalunya, excepte 2, que es localitzen al País Valencià, i un dels valencians és nascut a una comunitat autònoma espanyola no catalanoparlant. Els enquestats han exercit la professió durant una mitjana de 14 anys i el 85 % ha cursat la titulació de Traducció i d'Interpretació. D'entre ells, el 72,7 % van cursar el català com a primera llengua (A1), percentatge que en els màsters es redueix al 66,7 %. Ofereixen un ventall d'especialitzacions variades i els pocs textos que se'ls ha demanat adaptar d'una varietat geogràfica a una altra pertanyen a l'àmbit de la LII, encara que no exclusivament.

Si no se'ls s'especifica cap varietat geogràfica en l'encàrrec, la majoria prefereixen escriure en llur varietat —només 5 dels 27 enquestats prefereixen escriure en una varietat al més neutra possible—, i 2 d'entre aquests 5, no vénen pas de Barcelona. Recordem que només 3 dels enquestats no són barcelonins.

Pel que fa a la preferència a utilitzar lèxic genuí, malgrat que això allunyi el text de la parla oral espontània, la majoria expressa que depèn del tipus de text i del públic. No es tracta de cap compromís personal que es mantingui sempre, i en el millor dels casos intenten cercar un equilibri perquè el text no soni gaire forçat. Només 3 dels enquestats —l'11,1 %— treballen en el sector editorial i tan sols 2 d'ells —el 7,4 %—

tradueixen només al català, tot i que no són pas les mateixes persones. La majoria alternen la traducció al català i a l'espanyol, amb un clar predomini del català.

El 40,7 % no estan gaire acostumats a escoltar altres varietats geogràfiques a banda de la pròpia, la resta responen que hi estan acostumats bastant o molt. A més, al 74,1 % no li han demanat mai traduir a un estàndard amb trets geogràfics. S'entén que, per defecte, l'editor suposa que traduiran a la varietat oriental de Barcelona, atès que la majoria de les editorials i dels traductors es localitzen allà. Tanmateix, si els han especificat mai cap varietat, per al 60 % ha estat la varietat oriental de Barcelona; per al 40 %, la sud-occidental valenciana; i per al 20 %, l'occidental central de Lleida o l'estàndard composicional neutre.

Per la disparitat d'opinions en els qüestionaris, no sempre hi ha consciència sobre aquesta problemàtica entre els traductors. A l'hora d'especificar varietats, totes les editorials més o menys es comporten igual, independentment del territori. Si no se'ls especifica una varietat, el 62,5 % prefereixen traduir a llur varietat geogràfica i el 45,8 % a una varietat al més neutra possible, i això indica que hi ha un nombre significatiu de traductors disposats a treballar per un estàndard com més va més inclusiu. Els textos adreçats a un públic molt ampli i general solen ser els que presenten més diferenciacions geogràfiques o multitraduïcions: bancs, publicitat, empreses privades, entre d'altres, cosa que confirma la fragmentació de la societat.

Resulta rellevant que el 65 %, aproximadament, pensin que l'estàndard català sempre tindrà alguna marca geogràfica, però que al mateix temps no vulguin cap estàndard homogeni. Només el 18,5 % consideren que l'existència dels diferents subestàndards segons la comunitat autònoma és un problema. Sobre l'acceptació de les varietats dels altres territoris, l'opinió està molt dividida, i sempre hi ha entre un 20 i un 30 % que no ho saben o no contesten.

Cal destacar que, en demanar si prefereixen utilitzar un lèxic genuí, hi ha qui respon que «tradueix a l'estàndard», el que indica certa confusió entre el que és normatiu, el que és estàndard i el que és genuí —no sempre es donen les tres condicions, com hem vist—. També hi ha un altre enquestat que ha manifestat la necessitat que hi hagi una guia d'estil ben definida que ajudi a consolidar el model de llengua en la traducció, però sense que es basi en posar varietats geogràfiques per sobre d'altres.

5.2 Correctors

Quant als correctors, 10 d'ells vénen del Principat de Catalunya i 2 del País Valencià, i han estat exercint la professió durant una mitjana d'11 anys. Els qui diuen haver treballat amb editorials del País Valencià són el 25 % (2 del País Valencià i 1 del Principat). El 91,7 % han treballat en editorials del Principat i l'altre 25 %, en editorials d'altres territoris, entre les quals hi ha Madrid (en llengua catalana). El 41,7 % no tenen cap carrera universitària de primer, segon o tercer cicle, però admeten tenir un altre tipus de formació, per la qual cosa s'entén que han fet cursos formatius relacionats amb la professió. El 50 % diuen tenir formació en Traducció i Interpretació, però també n'hi ha de filologies i altres estudis. Dels qui van estudiar la Llicenciatura de Traducció i d'Interpretació, el 57,1 % van cursar el català com a llengua A1. A més, només 2 correctors treballen exclusivament en el sector editorial i, d'entre ells, només 1 treballa exclusivament amb la llengua catalana. Això indica que, tot i que és complicat, hi ha mercat suficient.

Encara que només el 50 % diuen que estan en contacte bastant o molt amb altres varietats de la llengua catalana, el 91,7 % admeten que coneixen bastants o moltes paraules locals de la llengua, cosa que ens permet dilucidar que els coneixements de les varietats geogràfiques és quelcom demandat en la correcció de textos en català. El 41,6 % afirmen que, a l'hora de revisar traduccions, se'ls ha demanat bastant o molt alguna varietat geogràfica del català, mentre que, el 25 %, els ho han demanat poc. Les varietats que més se solen demanar, és clar, són l'oriental barcelonina —el 87,5 % dels enquestats—, seguida de la sud-occidental valenciana —el 50 %—; els altres casos —el 12,5 %—, són per a la varietat insular o per a l'estàndard composicional neutre.

Als correctors valencians, que solen treballar més amb editorials valencianes, cosa que indicaria que l'àmbit d'actuació és prou local —la majoria treballarien per a editorials de llur zona geogràfica—, se'ls demanaria en més ocasions la varietat valenciana, segons la política de cada editorial. En la correcció de LLJ traduïda sí que se sol especificar la varietat geogràfica, més que no pas en altres tipus de textos, segons el 50 % dels enquestats, encara que la resta també assenyala la literatura d'adults o un altre tipus de llibres no literaris. A l'hora de revisar traduccions al català, qualsevol editorial de qualsevol territori seria susceptible de demanar

una varietat geogràfica determinada, depenent del tipus de text i del públic d'arribada, sense que siguin més susceptibles d'exigir-les les editorials d'un territori o d'un altre.

Al 50 % dels enquestats se'ls ha demanat alguna vegada adaptar un text d'una varietat a una altra del català: al 16,7 % en moltes ocasions, al 8,3% en bastants ocasions i al 25 % en poques ocasions. L'adaptació es fa principalment per a llibres de text o material didàctic, però la direccionalitat és variable, no sempre la varietat original és l'oriental barcelonina i després s'adapta a la varietat sud-occidental valenciana o a la insular. No obstant això, a l'hora de pensar si una varietat geogràfica s'accepta millor en un o en un altre territori, així com en els altres grups enquestats, trobem opinions molt variades i diverses, amb el 30 % aproximadament que no es posicionen pas; el 35 % que consideren que les varietats geogràfiques poden constituir problemes per a l'acceptació d'una traducció en algun territori, i el 35 % que no pensen que comporti cap problema. I això és així en totes les combinacions territorials. Això sí, només al 58,4 % se'ls han fet encàrrecs dirigits a la totalitat dels Països Catalans, en bastants o moltes ocasions, mentre que al 41,7 %, els ho han encarregat poc.

Quant a l'ús dels criteris lingüístics de l'AVL, àmpliament analitzats a Pradilla (2008: 44-55), el 66,7 % declara no haver-los utilitzats mai; al 16,7 %, els ho han demanat poc; i, al 16,7 %, molt, i aquests darrers són els 2 correctors valencians. En general, els correctors tendeixen a mantenir una actitud més favorable que els traductors a l'ús de formes genuïnes de la llengua, encara que això l'allunyi de la parla oral —el 60 % dels enquestats aproximadament—, tot i que indiquen que això depèn més de l'encàrrec que d'ells mateixos; un dels enquestats fins i tot afirma que de vegades se li demana expressament un model de llengua hispanitzat i calcat de l'espanyol, sobretot per als llibres de text. Hi ha un enquestat que no pensa que la varietat geogràfica ocasioni cap problema en la literatura juvenil i d'adults perquè el públic que llegeix en català no té cap prejudici sobre la llengua, però veu molt complicat aconseguir un model de llengua unitari per a la literatura infantil, a la qual sí que considera susceptible d'ocasionar problemes en aquest sentit.

5.3 Editors

Dels 11 enquestats, 6 es localitzen al Principat, 4 al País Valencià i 1 a les Illes Balears, la gran majoria amb formació universitària en Filologia Catalana, tot i que 1 va estudiar la Llicenciatura de Traducció i d'Interpretació, amb el català com a llengua A1. Han exercit la professió durant una mitjana de 18 anys, dins àmbits d'especialització variats. A més, 4 d'ells editen traduccions només al català i se situen: 2 d'ells, al País Valencià i, els altres 2, al Principat. Els editors que més procuren conèixer altres varietats geogràfiques, o bé, estar-hi en contacte, a banda de la seva pròpia, són tots els del País Valencià i de les Illes Balears i alguns del Principat, els quals conformen el 50 % dels enquestats.

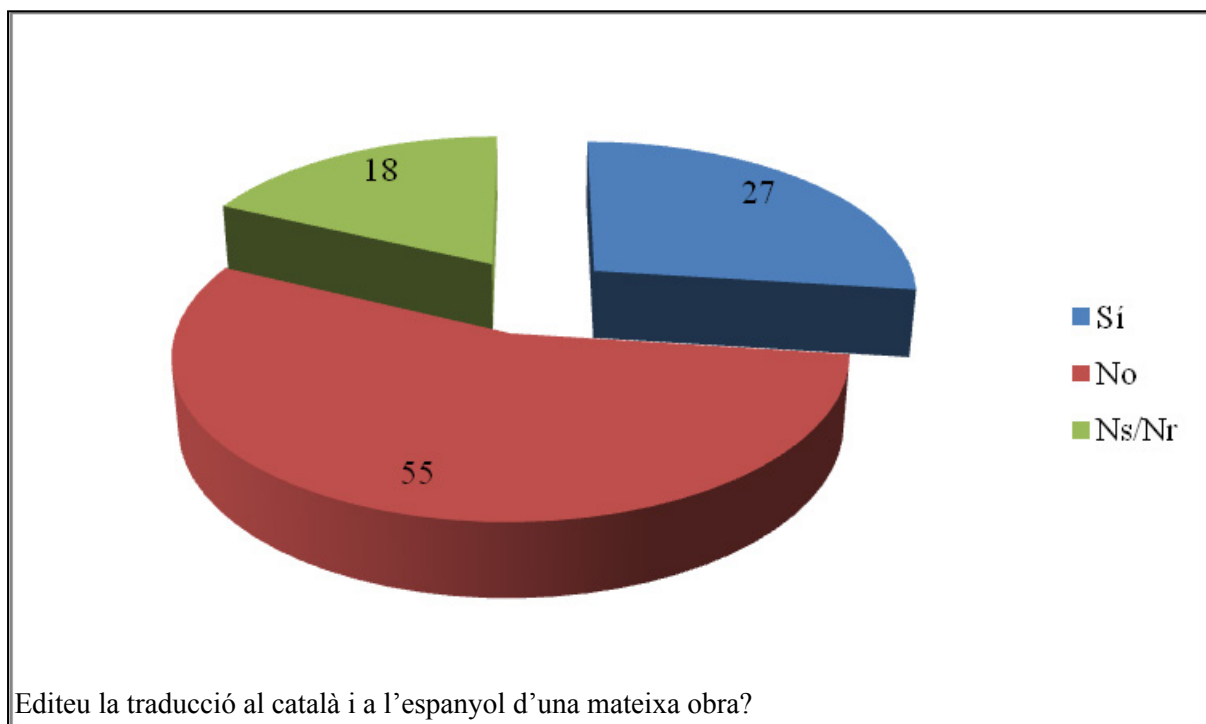
D'entre les editorials que demanen una varietat geogràfica, 1 editorial del País Valencià i 2 editorials del Principat demanen només la varietat estàndard oriental, la de Barcelona, i les altres 3 editorials valencianes són les que demanen tant la varietat oriental de Barcelona com l'occidental de València. Fins i tot les editorials del País Valencià enquestades, la varietat que més arriben a demanar, en conjunt, és l'oriental de Barcelona. A les Illes Balears no se sol demanar cap varietat en particular.

A l'hora de traduir al català, l'editorial de les Illes Balears espera que es tradueixi a un estàndard al més neutre possible. En conjunt, si no demanen cap varietat, respecten la pròpia dels traductors —el 40 % dels enquestats—; ho fan per defecte en la varietat del lloc on es localitza l'editorial —un altre 40%—; o esperen que l'estàndard sigui al més neutre possible —el 60%—; el que indica llur visió de conjunt del mercat català per necessitat econòmica. Quan es demana una varietat geogràfica, no només es dona en la LLJ traduïda, 2 d'elles també ho fan majoritàriament en la literatura traduïda per a adults. Les editorials que han encarregat adaptacions d'una varietat a una altra són 2 de Barcelona i 1 de València, i les del Principat són les que les han encarregades amb més freqüència, sempre de manera bidireccional entre les varietats de València i de Barcelona. Entenem que en el cas de les Illes Balears aquest fenomen és molt menor, potser per una major consciència de comunitat lingüística o per major contacte amb les diverses varietats.

Tal vegada sigui per això que les editorials del País Valencià són les que manifesten una major preocupació pels diferents subestàndards, basats en les comunitats autònomes, i per la necessitat d'uns criteris més homogeneïtzadors pel que fa al model de llengua en la traducció, cosa que indica quina és la sortida natural del mercat editorial. D'entre les editorials valencianes, només 1 diu que no veu pas la manca d'homogeneïtzació com un problema, i justament és la que té un llibre d'estil sobre la varietat geogràfica, tot i que també hi ha una altra editorial del País Valencià que en té un, així com 2 del Principat. La mida de l'editorial pot influir en l'envergadura del públic d'arribada. Els criteris lingüístics de l'AVL es consulten molt poc, només ho

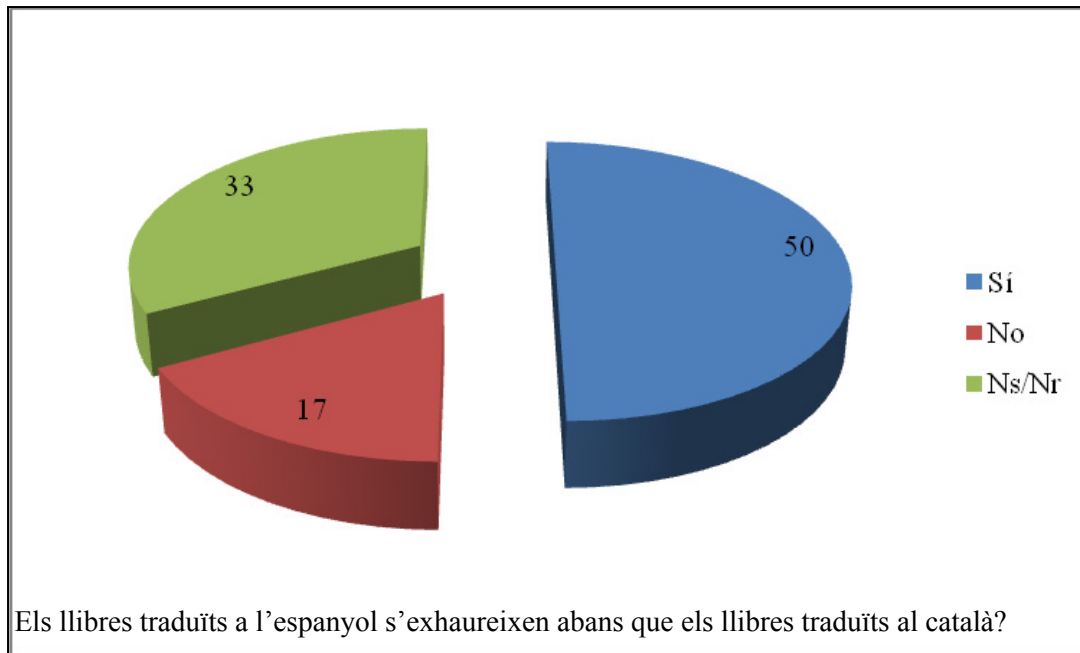
indiquen 3 editorials —i només una d'elles és del País Valencià—. Hi ha editorials valencianes que no els han consultats mai, potser per considerar-los massa dialectalitzants.

Pel que fa al model de llengua, la gran majoria dels editors enquestats pensa que mai no es pot ser completament neutre en català, ara per ara, que sempre hi haurà alguna marca geogràfica, d'aquí llur preocupació perquè hi hagi una varietat estàndard neutra més homogènia i no qüestionada. No creuen pas que sigui transcendent per vendre llibres, però sí que tendeixen a pensar que els que estan en la varietat oriental de Barcelona es venen millor als altres territoris que a la inversa. També pensen que un llibre en la varietat balear es vendria malament al País Valencià, pitjor que en el sentit contrari. A més, cal assenyalar que, entre aquestes editorials, les que comercialitzen tant la traducció al català com a l'espanyol d'una mateixa obra en són 3 (1 a València i 2 a Barcelona). Aproximadament, el 50 % afirmen que les tirades de llibres traduïts a l'espanyol s'exhaureixen abans que les dels traduïts al català, tot i que potser tingui a veure amb l'especialització de l'editorial.

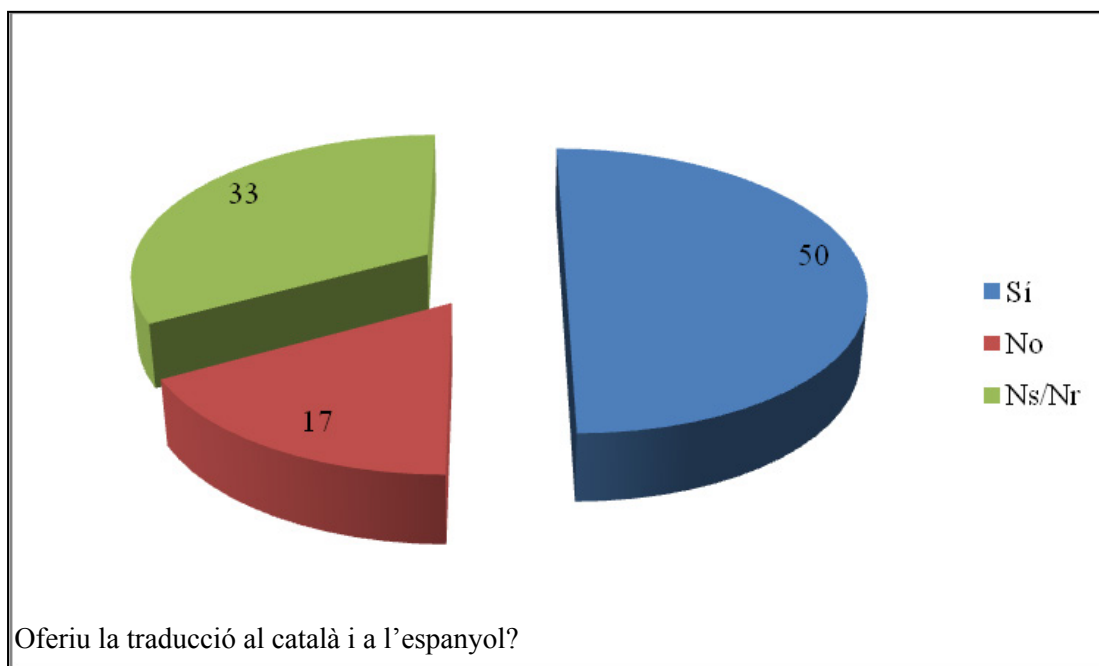

5.4 Llibreters

En el cas dels llibreters, vist el baix nombre de respostes, no en podem inferir cap conclusió completament fiable. Hi ha molta disparitat d'opinió sobre la preferència dels lectors sobre la varietat geogràfica i sobre si hom prefereix la traducció a l'espanyol o al català, sense que hi hagi correlacions per territoris, així com en els altres grups enquestats. Sí que coincideixen a apuntar que hi ha una demanda com més va més important de les versions originals. Han respost l'enquesta 3 llibreries del País Valencià, 1 de les Illes Balears, 1 de la Catalunya del Nord i 1 del Principat. A més, 3 dels llibreters tenen formació universitària, sempre dins l'àmbit de les ciències humanes i socials o de la filologia catalana.

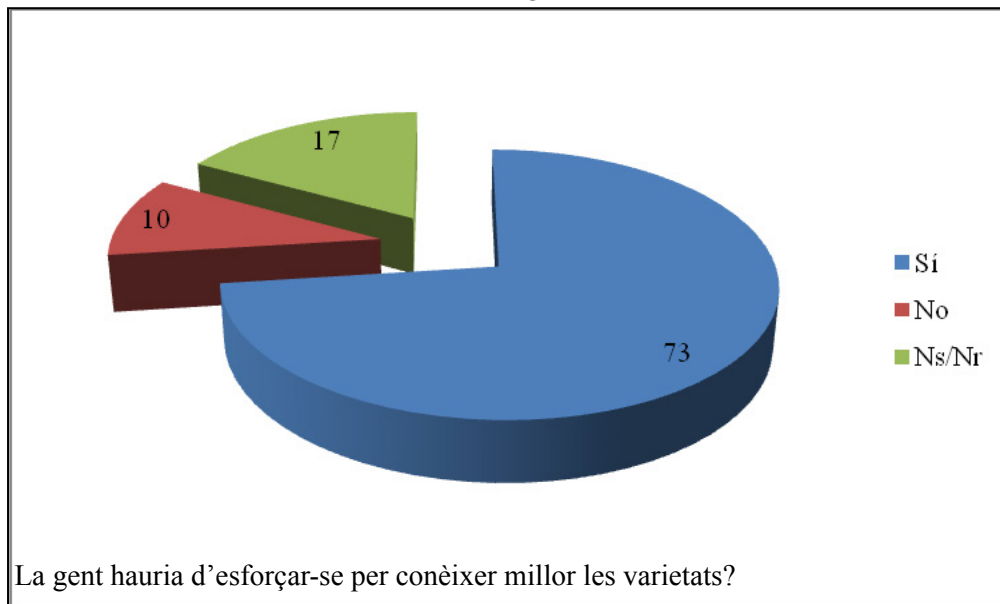

Resulta particularment interessant la informació que proporciona la llibreria localitzada a la Catalunya del Nord, atès que el nombre de llibreries que hi ofereixen llibres en català no és gaire elevat. Aquí sí que hom té la percepció que els llibres que arriben de Barcelona estan en una varietat geogràfica diferent, malgrat que sigui l'estàndard, i paren més atenció a aquestes qüestions, sobretot en la literatura traduïda d'adults, no tant en la LLIJ. Els trets geogràfics s'hi tenen en compte a l'hora de vendre traduccions i se sol preferir o demanar la varietat estàndard oriental de Barcelona, ja que les varietats d'altres territoris no arriben gairebé mai, potser per la fragmentació de la psicofera. També al País Valencià hi ha hagut una llibreria que ha manifestat que prefereix una varietat geogràfica en concret, la valenciana, però en els altres casos no ha estat pas així. Això sí, a les llibreries enquestades no totes les traduccions que venen estan exclusivament en català, sinó que també les ofereixen en espanyol o en francès, segons el cas.

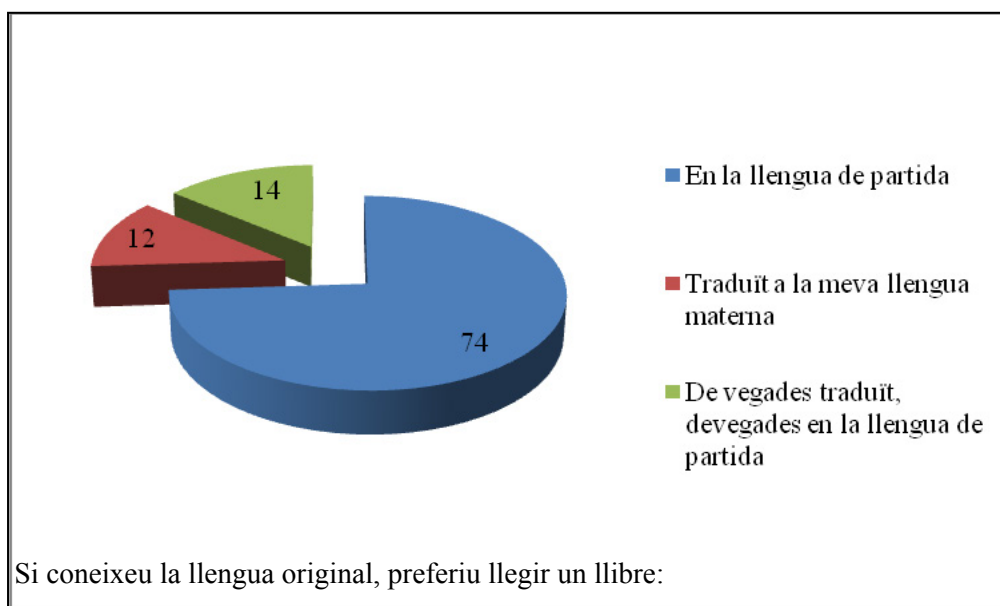

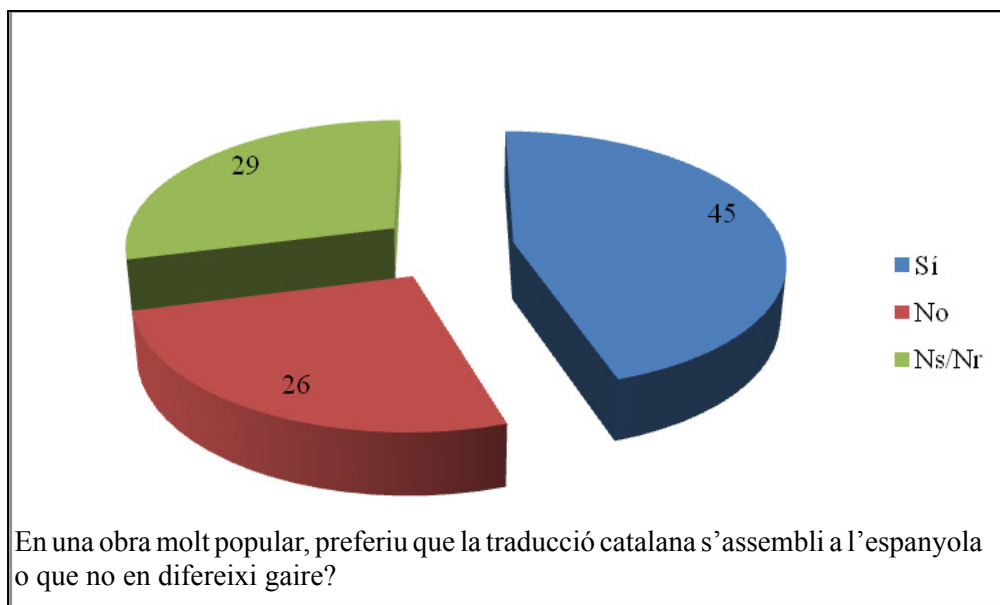
5.5 Lectors

Hem obtingut respostes de lectors dels següents territoris: Barcelona: 29 enquestats; Tarragona: 1; Mallorca: 9; Menorca: 1; i Eivissa: 2 —un d'ells va néixer en una comunitat autònoma no catalanoparlant, però resideix a Eivissa i per això es computa aquí—. El 85,71 % tenen estudis universitaris, i un d'entre ells té un doctorat. El 41 % ha cursat estudis que pertanyen a la branca de les ciències humanes i socials, el 15,4 % són llicenciats en filologia catalana i el 5,1 %, en traducció i interpretació. El 69 % dels enquestats llegeixen més en català, el 28,6 % en castellà i el 2,4 % en altres llengües.

A l'hora de llegir un llibre, si coneixen la llengua original, el 73,8 % es decanten per llegir-lo en la llengua original, el 11,9 % el prefereixen traduït a la seva llengua materna i el 14,3 % alternen les dues opcions. El 54,7 % escolten o llegeixen bastant o molt en altres varietats geogràfiques diferents de la pròpia i el 83,4 % coneixen bastants o moltes paraules locals de la llengua catalana. Admeten que la varietat geogràfica que més detecten és l'oriental de Barcelona, ja que és la predominant, però en menors proporcions han detectat varietats geogràfiques pertanyents a tots els Països Catalans, el que indicaria un elevat coneixement sobre dialectologia. A més, el 55,9 % han detectat un major grau de divergència pel que fa a la varietat geogràfica en la literatura per a adults traduïda, tot superant el 32,4 %, que el detecta en la LLIJ traduïda. Això s'explicaria pel fet que es tracta d'un públic majoritàriament adult, menys exposat, per tant, a les obres de LLIJ.

El 31 % han llegit llibres traduïts al català que han estat escrits originalment en espanyol, el que confirma el mercat propi sense prejudicis sobre la traducció que apunta Parcerisas (2010). Al voltant del 60 % pensa que l'estàndard sempre tindrà alguna marca geogràfica, tot i que hi ha opinions molt diverses i no concloents, sense relació amb el territori, sobre si els llibres es reben millor o pitjor segons llur varietat geogràfica —però poc més del 60 % sí que pensa que la varietat geogràfica té alguna influència en les vendes—.

Només el 10 % aproximadament pensa que un lector no té perquè conèixer les diferents varietats geogràfiques que componen una llengua. D'entre els qui manifesten no conèixer gaire bé la varietat valenciana o insular del català —7 enquestats, tan sols el 16,7 % —, 2 pensen que convé conèixer més varietats geogràfiques, 4 no hi veuen cap necessitat i a 1 li és indiferent. En demanar-los si en el cas que l'estàndard només es pogués basar en una varietat, quina preferirien que fos aquesta, les respostes van ser les següents:

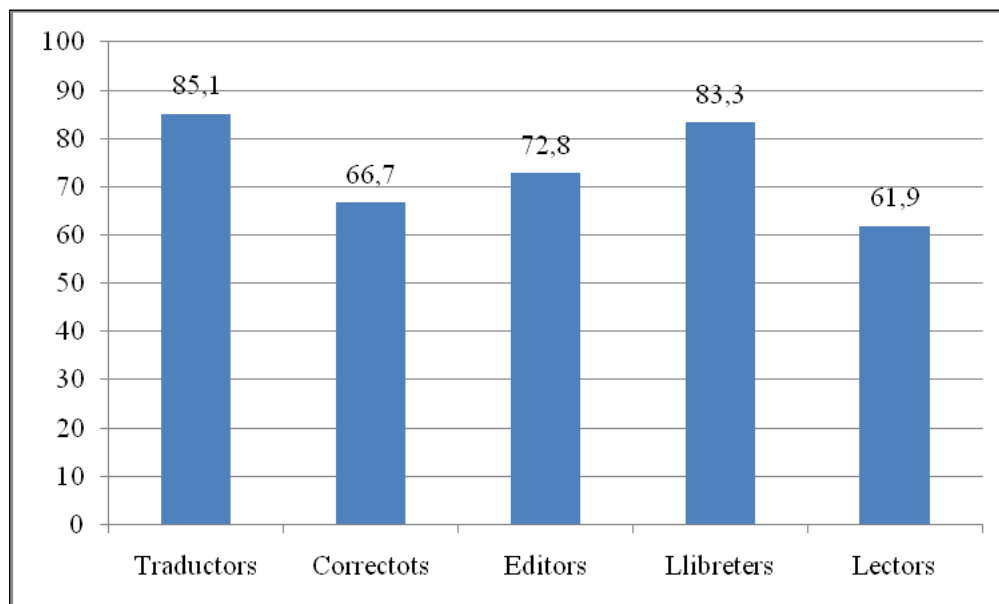
Els residents a:	Nre. i tipus d'estàndard
Barcelona	21 prefereixen que es basi en la varietat oriental central, la pròpia del lloc, mentre que 7 prefereixen que sigui composicional, al més neutre possible, i 2 volen que es basi en la varietat occidental.
Tarragona	1 vol que sigui composicional, al més neutre possible.
Mallorca	5 volen que sigui composicional, al més neutre possible, i 4 volen que es basi en el català insular.
Menorca	1 vol que es basi en la varietat oriental central de Barcelona.
Eivissa	2 volen que sigui composicional, al més natural possible.

Dels 42 enquestats, 18 són partidaris que l'estàndard es basi en una varietat diferent de la pròpia d'origen, el que demostra una bona predisposició a cedir en particularismes perquè la varietat estàndard sigui inclusiva. Els altres 22 prefereixen que es basi en la varietat oriental de Barcelona, potser perquè és la que més coneixen, ja que és la que funciona com a varietat estàndard *de facto*, però no demostren cap mala predisposició a la variació geogràfica ni al seu coneixement. El cas més indicatiu d'això és el de Menorca, on hi ha un contacte permanent i molt important amb Barcelona.

6 Anàlisi comparativa dels resultats dels qüestionaris

Els traductors que han exercit la professió durant els darrers vint anys solen ser, en general, llicenciats en traducció i interpretació, però no són pas experts en lingüística, per la qual cosa s'ha observat certa confusió entre els conceptes norma, varietat estàndard, varietat subestàndard i genuïtat, a més de la disparitat de percepcions, i el mateix succeeix amb els altres grups enquestats: correctors, editors, llibreters i lectors. A

L'hora d'analitzar els qüestionaris, s'ha de tenir en compte això, de manera que els ítems han d'estar redactats de manera que l'enquestat entengui a quin model de llengua o varietat geogràfica s'està fent referència en tot moment, malgrat que sembli redundant. Així doncs, els correctors tendeixen a mostrar una preocupació per la genuïtat de la llengua major que la dels traductors, potser per llur major responsabilitat en les revisions finals d'una obra traduïda, que els obliga a tenir un coneixement de la norma en els diferents subestàndards més profund, encara que molts són també llicenciats en traducció i interpretació.

No entenen la variació geogràfica com a problema, en %

La incidència de les varietats geogràfiques en la traducció al català és parcial i depèn del col·lectiu agent enquestat. Els traductors no tendeixen pas a percebre les varietats geogràfiques com a importants perquè a la gran majoria no els les han demanades mai en les traduccions. A més, el percentatge de desconeixement de les varietats geogràfiques del català més important el trobem en el col·lectiu dels traductors enquestats —el 40 % aproximadament—; paradoxalment, el mateix percentatge de correctors que afirmen que sí que se'ls ha demanat bastant o molt una varietat lingüística amb trets geogràfics. Els editors solen demanar més la varietat estàndard de Barcelona que no la valenciana, com seria fàcil de suposar, sense que hi hagi cap correspondència per territoris, i tendeixen a influir o determinar el model de llengua (mecenatge), amb fulls d'estil o sense. Emperò, quan no la demanen pas, trobem una divisió de comportament entre els qui esperen que respecten la varietat pròpia del traductor —el 40 %—, els qui esperen, per defecte, la varietat del lloc on es localitza la casa editorial —un altre 40 %— i els qui esperen que el traductor faci servir una varietat al més neutra possible —el 60 %—. Els correctors i els editors serien, doncs, els agents més conscients sobre el funcionament del mercat editorial català com a conjunt.

S'ha comprovat com els criteris lingüístics de l'AVL no es tenen gairebé mai en compte per a la traducció editorial, tret de l'adaptació del material didàctic, que ha de passar l'aprovació dels governs autonòmics. Certament, el subestàndard valencià fonamentalment té una presència no gens menyspreable en la traducció editorial —al voltant del 25 % de les traduccions—. Emperò, els criteris lingüístics per al model de llengua d'aquest subestàndard, així com per al de qualsevol subestàndard, el marca cada editorial, cosa que reforça el concepte de mecenatge. La responsabilitat de les pràctiques editorials serà essencial per consolidar la varietat estàndard de la llengua catalana i per decidir quin model de llengua volem en l'esdevenidor. Les varietats geogràfiques es demanen de forma directa o indirecta, ja que el model de llengua sempre l'acabarà revisant l'editorial i canviarà tot el que consideri convenient, i això es dona en tots els territoris més o menys de la mateixa manera.

7 Conclusions

En aquest estudi mitjançant enquestes ha quedat palesa la impossibilitat d'aïllar l'objecte d'estudi com un fenomen només lingüístic o només social. Cal abordar aquesta problemàtica de manera interdisciplinària. Reprenguem les preguntes que em formulava en la introducció: La variació lingüística en català és un factor decisiu a l'hora de traduir? Això afavoreix un mercat local o un mercat general català? Devers quin tipus d'estàndard anem? Influeixen els criteris lingüístics de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL) en la traducció editorial?

La incidència de les varietats geogràfiques en la traducció al català és parcial i depèn del col·lectiu agent enquestat (vegeu l'apartat anterior). Quan una obra determinada no s'accepta gaire bé en un territori, la majoria de tots els agents implicats no creu que sigui per qüestions lingüístiques. Les varietats geogràfiques no es consideren cap problema per a traduir ni per a comerciar la traducció, només els editors es mostren una mica més preocupats en aquest aspecte. En general, hi ha una tendència a valorar positivament la riquesa i la varietat lèxiques. Tant els traductors com els editors volen que hi hagi guies i criteris lingüístics unificats, que comporten una certa homogeneïtzació en el model de llengua, però sense eliminar necessàriament les varietats geogràfiques, que aporten matisos a la llengua literària, ni imposar-ne una sobre una altra. Amb un cert grau de composicionalitat, això es podria aconseguir. Tret d'això, el problema que es manifesta mitjançant l'ús de les varietats lingüístiques geogràfiques es dona principalment en els llibres de text, que és l'àmbit en què es practica sistemàticament l'adaptació entre varietats de la mateixa llengua, ja que no hi ha cap recurs didàctic que funcioni a tots els Països Catalans. Podria fer meves les paraules de Pradilla (2015: 37) quan diu que «El problema, doncs, no el tenim en la norma, sinó en la seua vehiculació».

Els correctors tendeixen a ser els més conscients i els més preocupats pel model de llengua, ja que, com hem vist, per a alguns llibres de text hi ha editors que exigeixen, de manera explícita, un model de llengua hispanitzat i calcat de l'espanyol. El reconeixement dels hispanismes ha de ser central en l'esdevenidor, especialment en les titulacions de traducció i interpretació. Pel que fa a la traducció literària, la incidència dels criteris lingüístics de l'AVL és pràcticament nul·la, tot i que es comencen a tenir en compte els seus recursos lingüístics. Observem que, a banda de la varietat estàndard, basada fonamentalment en la parla de Barcelona, que és la que es fa servir també de manera majoritària en la traducció editorial, hi ha una llengua literària rica i amb matisos lèxics i geogràfics que es manifesta no només en la literatura infantil i juvenil (LIJ), sinó també en literatura per a adults i en llibres no literaris, d'una manera no gens menyspreable, si bé és en LIJ on més es multitradeix.

És, per tant, l'àmbit educatiu l'únic en què els criteris lingüístics de l'AVL tenen una incidència més important, tot i que encara és prest per dilucidar-ne les conseqüències. Conscients de les diferents connotacions politicoideològiques que s'amaguen darrere els models de llengua, vegeu Mas (2008), Pradilla (2015: 38-39) alerta del risc de fragmentació per part de diferents instàncies autonòmiques i afirma que «defugir les consideracions identitàries (nacionals) i centrar el debat en l'àmbit cultural aplanaria molt el camí d'una entesa sempre complicada». Tot això sense obviar el que ens explica Calafat (2010: 69) sobre les tres dimensions de la llengua: «És comunicació. És expressió. És identificació»; i és aquesta darrera la que sovint roman menystinguda. Principalment, els consumidors de productes culturals en català no ho fan ni per comunicació —també ho entendrien en altres llengües—, ni per expressió —en són els receptors—, sinó perquè prefereixen consumir-los en català i no en cap altra llengua, s'hi identifiquen, i hi tenen el dret. Deixant de banda les consideracions polítiques, aquesta noció de mercat lingüístic hauria de possibilitar que l'estàndard català bastís una identitat lingüística, per tant, cultural, més enllà dels límits administratius actuals i futurs. Pensar que part de la societat catalana consumeix els productes culturals en l'estàndard espanyol perquè no s'identifica del tot amb l'estàndard català, farcit, diuen, de formes «artificioses» o alienes, és oblidar «la gran naturalitat que suposa prohibir una llengua i els seus referents, descompactar-la geogràficament, subdividir-la...» (Calafat, 2010: 69).

Seguint Olmos (2006: 90), Barcelona podria ser, doncs, un punt d'enllaç de tots els Països Catalans, ja que no tots els territoris tenen contacte entre si. Com hem vist, per exemple, a la Catalunya del Nord es té un accés gairebé nul a les obres editades al País Valencià. Amb tot, els problemes que amenacen avui la llengua catalana són més socials, de percepció, d'*habitus* o de dinàmiques socials establertes, que lingüístics. En això, la consciència i el compromís dels lectors —consumidors— i de les editorials —mecenes— serà clau, des d'una perspectiva ecològica democratitzada. Atesa la poca mostra, no representativa de forma estadística,

i la disparitat d'opinions registrades, serien necessaris estudis crítics sobre casos particulars en què hi hagi hagut problemes a l'hora de comercialitzar traduccions, per analitzar, amb més precisió, les casuses socials i llur repercussió lingüística. La llengua literària pertany a la noosfera, és a dir, a la creativitat, a l'expressió i a la construcció de la intel·ligència col·lectiva, i, per tant, pot arribar a ser paraestàndard, sense que això comporti cap problema per a la varietat estàndard codificada i els seus àmbits d'ús, ja que les cases editorials sí conceben els Països Catalans com un espai natural de comunicació i de comerç.

Per últim, vista la complexitat del mètode d'enquestes en els estudis de traducció, caldria aprofundir en casos concrets de multitraduïció, per analitzar amb major precisió totes les causes que hi intervenen, així com si són coedicions o les porta a terme la mateixa editorial. Això, a més, no pot pas excloure els estudis comparatius del mercat en la recepció d'una obra traduïda, al català i l'espanyol, als Països Catalans. Ningú no pot dissociar el fet que tots dos mercats coexisteixen al mateix territori, com apunta Folch (2006), de manera que cal estudiar com s'afecten mútuament —socialment, lingüística i econòmica—, per analitzar l'envergadura i la fidelitat del mercat de la traducció al català, on ja trobem traduccions de llibres escrits originalment en espanyol.

8 Referències bibliogràfiques

BIBILONI, Gabriel. *Llengua estàndard i variació lingüística*. València: Tres i Quatre, 1997.

— «Un estàndard nacional o tres estàndards regionals». A: *Perspectives sociolingüístiques a les Illes Balears*. Eivissa: Res Publica, 2002, p. 18-27.

— «Amenaces dins els espais comunicacionals: el cas català». A: *Política i planificació lingüística a la UE*. Eivissa: Mediterrània-Eivissa, 2005, p. 73-91.

CABEZA, Cristóbal. «La multitraduïció als estàndards català i valencià: el cas de *Harry Potter i la pedra filosofal*». *MonTI 2*. Alicante: Publicacions de la Universitat d'Alacant, 2010, p. 217-247.

CALAFAT, Rosa. *Torcebraç entre dues cultures. De l'ecosistema de les llengües, de discursos i de percepcions*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2010.

CASTELLANOS, Carles. «La individuació de les llengües i la traducció: consideracions entorn de la llengua amaziga (o bereber)». *Quaderns*. Barcelona: Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, 2003, p. 35-56.

CEA D'ANCONA, María Ángeles. *Métodos de encuesta: teoría y práctica, errores y mejora*, Madrid: Síntesis, 2004.

FOLCH, Ernest. «L'edició en català: algunes idees per ser optimistes». *L'Espill 22*. València: Publicacions de la Universitat de València, 2006, p. 76-79.

GARCÍA DE TORO, Cristina; MARCO, Josep. «De clàssics i moderns i altres històries: la traducció de literatura infantil i juvenil». A: BACARDÍ, Montserrat; GODAYOL, Pilar (coords.). *Una impossibilitat possible. 30 anys de traducció als Països Catalans (1975-2009)*. Vilanova i la Geltrú: El Cep i la Nansa, 2010, 159-182.

KUZNIK, Anna; HURTADO, Amparo; ESPINAL. «El uso de la encuesta de tipo social en Traductología: características metodológicas». *MonTI 2*. Alacant: Publicacions de la Universitat d'Alacant, 2010, p. 315-344.

LANGDRIDGE, Darren; HAGGER-JOHNSON, Gareth. *Introduction to Research Methods and Data Analysis in Psychology*. 2a ed. Edimburg: Pearson Education, 2009.

LLANAS, Manuel. «Traducció i edició». A: BACARDÍ, Montserrat; GODAYOL, Pilar (coords.). *Una impossibilitat possible. 30 anys de traducció als Països Catalans (1975-2009)*. Vilanova i la Geltrú: El Cep i la Nansa, 2010, p. 65-78.

MAS, Josep-Àngel. *El morfema ideològic. Una anàlisi crítica dels models de llengua valencians*. Benicarló: Onada, 2008.

OLMOS, Vicent. «Editar en català al País Valencià». *L'Espill* 22. València: Publicacions de la Universitat de València, 2006, p. 88-95.

PARCERISAS, Francesc. «Traducció i ideologia: algunes notes». A: BACARDÍ, Montserrat; GODAYOL, Pilar (coords.). *Una impossibilitat possible. 30 anys de traducció als Països Catalans (1975-2009)*. Vilanova i la Geltrú: El Cep i la Nansa, 2010, p. 19-36.

PÉREZ MONTANER, Jaume. «Informe sobre la llengua i els escriptors al País Valencià». *Associació d'Escriptors en Llengua Catalana*. 2002 [en línia], <http://www.escriptors.cat/escriptors/?q=aelcdu_montaner>. [Consulta: 20.08.2015].

PERUJO, Joan M. «Un cas especial en la traducció de la variació lingüística: la variació latent». *Quaderns* 13. Barcelona: Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, 2006, p. 107-124.

PRADILLA, Miquel Àngel. *La tribu valenciana. Reflexions sobre la desestructuració de la comunitat lingüística*. Benicarló: Onada, 2008.

— *La catalanofonia. Una comunitat del segle XXI a la recerca de la normalitat lingüística*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2015.

SALDANHA, Gabriela; O'BRIEN, Sharon. *Research Methodologies in Translation Studies*. Nova York: Routledge, 2013.

SERRA, Montserrat. «Entrevistem Gonçal López-Pampló, nou director literari d'Edicions Bromera». *VilaWeb*. 2014 [en línia], <<http://www.vilaweb.cat/noticia/4205751/20140729/bromera-posar-molta-imaginacio-ben-present-catalunya.html>>. [Consulta: 16.09.2015].

9 Annexos

Qüestionari per a traductors

Si no s'indica el contrari, totes les preguntes van dirigides a TRADUCTORS i es refereixen a les TRADUCCIONS AL CATALÀ PER A CASES EDITORIALS.

* Necessari

Ciutat, regió (província o departament) i país d'origen: *

Ciutat, regió (província o departament) i país de residència: *

Any de naixement: *

Les editorials per a les quals heu treballat amb el català es localitzen a: *

Marqueu-hi totes les opcions que considereu convenientes.

- Catalunya estricta
- Catalunya del Nord
- Andorra
- Franja d'Aragó
- País Valencià
- Illes Balears

- L'Alguer
- Altres:

Quin és el màxim grau de formació acadèmica que teniu? *

Marqueu-ne només una.

- Graduat escolar
- Formació professional
- Batxillerat
- Diplomatura
- Llicenciatura
- Grau universitari
- Màster
- Doctorat
- Altres:

A quina universitat va cursar els vostres estudis (grau, diplomatura o llicenciatura)?

Respongueu la pregunta només si heu cursat estudis universitaris. Si n'heu cursat més d'un, indiqueu-hi totes les universitats que corresponguin.

A quina universitat va cursar el vostre màster?

Respongueu-la només si heu cursat màsters. Si n'heu cursat més d'un, indiqueu-hi totes les universitats que corresponguin.

A quina branca d'estudis pertanyen els vostres estudis (grau, diplomatura o llicenciatura)?

Respongueu-la només si heu cursat estudis universitaris. Si n'heu cursat més d'un, marqueu-hi totes les opcions que considereu convenients.

- Traducció i interpretació
- Filologia catalana
- Filologia hispànica
- Altres filologies
- Ciències humanes i socials
- Tecnologia i ciències experimentals
- Ciències jurídiques i econòmiques
- Ciències de la salut
- Altres:

A quina branca d'estudis pertany el vostre màster?

Respongueu-la només si heu cursat màsters. Si n'heu cursat més d'un, marqueu-hi totes les opcions que considereu convenients.

- Traducció i interpretació
- Filologia catalana

- Filologia hispànica
- Altres filologies
- Ciències humanes i socials
- Tecnologia i ciències experimentals
- Ciències jurídiques i econòmiques
- Ciències de la salut
- Altres:

Si heu estudiat un grau, una diplomatura o una llicenciatura en traducció i interpretació, quina llengua va cursar com a A1 (primera llengua d'arribada)?

Marqueu-ne només una.

- Català
- Espanyol
- Altres:

Si heu estudiat un màster en traducció i interpretació, quina llengua va cursar com a A1 (primera llengua d'arribada)?

Marqueu-ne només una.

- Català
- Espanyol
- Altres:

Durant quants anys aproximadament heu estat exercint la professió? *

Àrea d'especialització en la professió: *

Per exemple: traducció literària, traducció periodística, traducció científicotècnica, traducció administrativa, etc.

Treballeu només en el sector editorial? *

Marqueu-ne només una.

- Sí
- No

En cas negatiu, en quins altres sectors treballeu?

Traduïu només al català? *

Marqueu-ne només una.

- Sí
- No

En cas negatiu, a quines altres llengües traduïu?

Indiqueu l'ordre de freqüència d'ús per a les llengües a les quals traduïu habitualment.

En cas que tinguin la mateixa freqüència, assigneu-los el mateix número, com a l'exemple: 1 català, 1 espanyol, 2 francès.

Escolteu i/o llegiu habitualment altres varietats geogràfiques del català, a banda de la vostra? *

Marqueu-ne només una.

- Molt
- Bastant
- Poc
- No gens

Coneixeu moltes paraules locals de la llengua catalana? *

Per exemple: noi-xiquet-al·lot. Marqueu-ne només una.

- Molt
- Bastant
- Poc
- No gens

En els encàrrecs de traduccions editorials, us demanen que utilitzeu una varietat estàndard amb trets geogràfics? *

Per exemple: penso-pense-pens. Marqueu-ne només una.

- Molt
- Bastant
- Poc
- No gens

En cas afirmatiu, quines varietats geogràfiques de l'estàndard us solen demanar?

Marqueu-hi totes les opcions que considereu convenients.

- Oriental central (Barcelona, Girona i el nord de Tarragona)
- Oriental insular (Illes Balears i Pitiüses i l'Alguer)
- Nord-oriental (Catalunya del Nord)
- Occidental central (la Franja d'Aragó, el sud de Lleida i les Terres de l'Ebre)
- Nord-occidental (el nord de Lleida i Andorra)
- Sud-occidental (País Valencià)
- Estàndard composicional (combinació de diverses varietats geogràfiques)
- Altres:

Entre totes aquestes, quina és la varietat geogràfica de l'estàndard que MÉS us demanen?

El fet de demanar una varietat geogràfica de l'estàndard és MÉS freqüent en quins tipus d'encàrrec?

Marqueu-hi totes les opcions que considereu convenients.

- Literatura infantil i juvenil

- Literatura d'adults
- Llibres no literaris
- Altres:

I les editorials, de quin territori tendeixen a especificar-vos alguna varietat geogràfica?

Marqueu-hi totes les opcions que considereu convenients.

- Catalunya estricta
- Catalunya del Nord
- Andorra
- Franja d'Aragó
- País Valencià
- Illes Balears
- L'Alguer
- Altres:

En cas negatiu, si NO us demanen cap varietat geogràfica de l'estàndard, quin és el model de llengua que soleu utilitzar?

Marqueu-hi totes les opcions que considereu convenients.

- El de la meua àrea geogràfica
- El de l'àrea geogràfica de l'editorial que em fa l'encàrrec
- Un estàndard al més neutre possible
- Altres:

Us han encarregat que adapteu textos que estan en una varietat geogràfica de l'estàndard a una altra varietat geogràfica de l'estàndard? *

Marqueu-ne només una.

- Molt
- Bastant
- Poc
- No gens

En cas afirmatiu, en quins tipus de text sol ser MÉS freqüent aquest tipus d'encàrrec?

I de quina varietat a quina?

Us fan encàrrecs que tinguin com a públic d'arribada el del conjunt dels Països Catalans? *

Marqueu-ne només una.

- Molt
- Bastant
- Poc
- No gens

En cas negatiu, quin sol ser el públic d'arribada per al qual MÉS treballem?

Heu utilitzat els criteris lingüístics de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua en la traducció editorial? *

Marqueu-ne només una.

- Molt
- Bastant
- Poc
- No gens

Quan tradueixo, dono prioritat a les formes més genuïnes de la llengua, encara que això origini un model de llengua més allunyat de la parla oral? *

Resposta oberta.

Crec que, si quan tradueixo un llibre, utilitzo una varietat geogràfica de l'estàndard molt marcada, això pot anar en detriment de l'acceptació d'aquesta traducció a altres territoris. *

Per respondre "No ho sap / No contesta", marqueu l'opció 3.

	1	2	3	4	5	
Totalment en desacord	☐	☐	☐	☐	☐	Totalment d'acord

Crec que, quan m'encarreguen una traducció al català, sempre tindrà alguna marca geogràfica, encara que estigui inclosa dins l'estàndard. *

Per respondre "No ho sap / No contesta", marqueu l'opció 3.

	1	2	3	4	5	
Totalment en desacord	☐	☐	☐	☐	☐	Totalment d'acord

Crec que qualsevol varietat geogràfica de l'estàndard és susceptible de NO ser acceptada pel conjunt dels Països Catalans si està molt marcada. *

Per respondre "No ho sap / No contesta", marqueu l'opció 3.

	1	2	3	4	5	
Totalment en desacord	☐	☐	☐	☐	☐	Totalment d'acord

Crec que és impossible ser completament neutre en català, ja que sempre hi haurà alguna marca geogràfica. *

Per respondre "No ho sap / No contesta", marqueu l'opció 3.

	1	2	3	4	5	
Totalment en desacord	☐	☐	☐	☐	☐	Totalment d'acord

Les editorials per a les quals tradueixo al català tenen un full d'estil sobre la varietat geogràfica de l'estàndard. *

Per respondre "No ho sap / No contesta", marqueu l'opció 3.

	1	2	3	4	5	
Totalment en desacord	☐	☐	☐	☐	☐	Totalment d'acord

Les editorials per a les quals tradueixo a l'espanyol tenen un full d'estil sobre la varietat lingüística.

Si no heu traduït a l'espanyol per a cap editorial, NO la responeu.

	1	2	3	4	5	
Totalment en desacord	☐	☐	☐	☐	☐	Totalment d'acord

Penso que ha d'haver-hi un model de llengua que homogeneïtzi l'edició de traduccions al català. *

Per respondre "No ho sap / No contesta", marqueu l'opció 3.

	1	2	3	4	5	
Totalment en desacord	☐	☐	☐	☐	☐	Totalment d'acord

Penso que dificulta la traducció el fet que hi hagi diversos subestàndards en català, segons la comunitat autònoma. *

Per respondre "No ho sap / No contesta", marqueu l'opció 3.

	1	2	3	4	5	
Totalment en desacord	☐	☐	☐	☐	☐	Totalment d'acord

Considero que la varietat geogràfica d'una traducció editorial influeix en les vendes. *

Per respondre "No ho sap / No contesta", marqueu l'opció 3.

	1	2	3	4	5	
Totalment en desacord	☐	☐	☐	☐	☐	Totalment d'acord

En general, penso que els llibres traduïts a l'estàndard oriental barceloní del català s'accepten sense cap problema en el mercat del País Valencià. *

Per respondre "No ho sap / No contesta", marqueu l'opció 3.

	1	2	3	4	5	
Totalment en desacord	☐	☐	☐	☐	☐	Totalment d'acord

En general, penso que els llibres traduïts a l'estàndard oriental barceloní del català s'accepten sense cap problema en el mercat de les Illes Balears. *

Per respondre "No ho sap / No contesta", marqueu l'opció 3.

	1	2	3	4	5	
Totalment en desacord	☐	☐	☐	☐	☐	Totalment d'acord

En general, penso que els llibres traduïts a l'estàndard balear del català s'accepten sense cap problema en el mercat de la Catalunya estricta. *

Per respondre "No ho sap / No contesta", marqueu l'opció 3.

	1	2	3	4	5	
Totalment en desacord	☐	☐	☐	☐	☐	Totalment d'acord

En general, penso que els llibres traduïts a l'estàndard balear del català s'accepten sense cap problema en el mercat del País Valencià. *

Per respondre "No ho sap / No contesta", marqueu l'opció 3.

	1	2	3	4	5	
Totalment en desacord	☐	☐	☐	☐	☐	Totalment d'acord

En general, penso que els llibres traduïts a l'estàndard sud-occidental valencià del català s'accepten sense cap problema en el mercat de la Catalunya estricta. *

Per respondre "No ho sap / No contesta", marqueu l'opció 3.

	1	2	3	4	5	
Totalment en desacord	☐	☐	☐	☐	☐	Totalment d'acord

En general, penso que els llibres traduïts a l'estàndard sud-occidental valencià del català s'accepten sense cap problema en el mercat de les Illes Balears. *

Per respondre "No ho sap / No contesta", marqueu l'opció 3.

	1	2	3	4	5	
Totalment en desacord	☐	☐	☐	☐	☐	Totalment d'acord

Crec que, si un llibre no es ven bé en algun dels territoris, no és perquè no s'entengui la varietat geogràfica, sinó per altres raons. *

Per respondre "No ho sap / No contesta", marqueu l'opció 3.

	1	2	3	4	5	
Totalment en desacord	☐	☐	☐	☐	☐	Totalment d'acord

Teniu cap comentari que vulgueu afegir-hi?

Resposta oberta.